

Baas in eigen pensioenbeurs

De pensioenkloof in perspectief

Prof. dr. Fieke van der Lecq

Amsterdam, VVAO

19 november 2022

1

Financiële zelfstandigheid op de oude dag

Hoe werkt het pensioenstelsel?

- Nederland heeft een goed stelsel

Hoezo een pensioenkloof?

- Nederland loopt achter
- Oorzaken
- Zzp'ers en pensioen
- De nieuwe pensioenregeling(en)

Wat kunnen vrouwen zelf doen?

- Financiële geletterdheid
- Pensioenbewustzijn

2

Hoe werkt het pensioenstelsel?

De pijlers

0. Sociale zekerheid (bijstand voor senioren)
1. **Staatspensioen (AOW)**
2. **Collectieve 'aanvullende' pensioenregelingen**
3. **Individuele pensioenproducten**
4. Financieel vermogen (afgelost huis, beleggingen)
5. Menselijk kapitaal (werken na pensioen)
66-70 jaar: 122.000 werken betaald (\pm 10%)

Nederland heeft goede balans tussen 3 pijlers →
relatief robuust pensioenstelsel

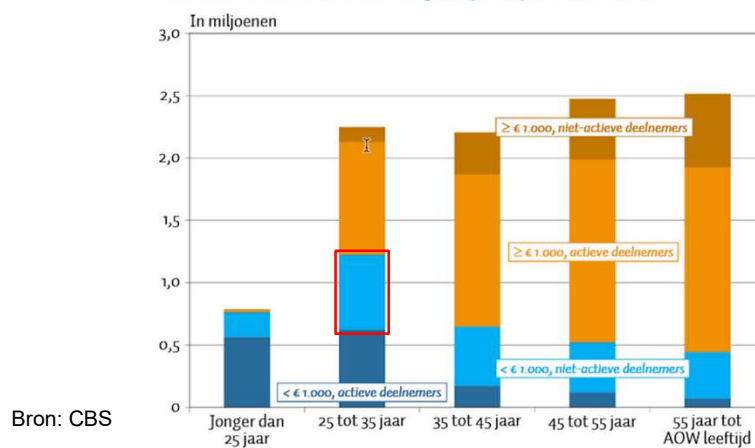
3/24

3

Aanvullende pensioenen

Aantal personen met tweede pijler onder of boven de 1.000 euro per jaar, eind 2020

4/24

4

Hoe werkt het pensioenstelsel? - vervolg

Inzoomen op de 2^e pijler (collectieve regelingen)

- Verplichte deelname als dit bij cao is geregeld
- Diverse soorten uitvoerders
 - Ondernemingspensioenfondsen
 - Bedrijfstakpensioenfondsen
 - Premiepensioeninstellingen (PPI's)
 - Algemene pensioenfondsen
 - Verzekeraars (verzekerde regelingen)
- 15% werknemers heeft geen regeling (witte vlek)
- Geen pensioenfonds voor zzp'ers
- De pensioenhervorming gaat over de 2^e pijler

5/24

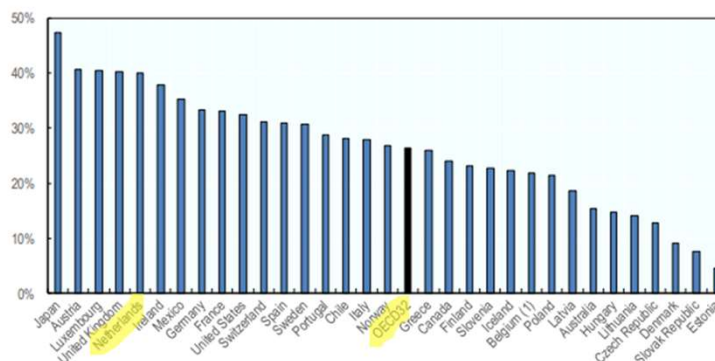
5

Nederland loopt achter

Figure 2.1. Gender gap in pensions in the OECD, latest year available

Relative difference between men and women aged 65+ (among pension beneficiaries)

Bron: OECD, Pension Markets in Focus, 2019 (hierna: OECD, 2019)

6/24

6

Hoeveel scheelt het?

Aanvullend pensioen:

Vrouwen **EUR 490** bruto per maand

Mannen **EUR 1130** bruto per maand

Dat is 231% van wat vrouwen krijgen.

AOW is EUR 1.335 voor alleenstaanden en
EUR 914 p.p. voor gepartnerden.

Bron: www.nos.nl

7/24

7

Het zit niet (meer) in discriminatie

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIELE DAGBLAD

8/24

8

Oorzaken van de pensioenkloof

- NLse vrouwen werken veel in deeltijd (57%)
- Loonkloof (gender pay gap) 17%? 13%?
- Vrouwen werken in sectoren met minder/slechtere pensioenregelingen
- Lagere lonen + franchise = minder opbouw
- Omdat NL een grote 2^e pijler heeft, werken verschillen sterker door in totale pensioenkloof

Historisch

- (jonge) vrouwen uitgesloten van pensioenregelingen
- Vrouwen mochten geen nabestaandenpensioen opbouwen

Bronnen: OECD 2019, Netspar 2021

9/24

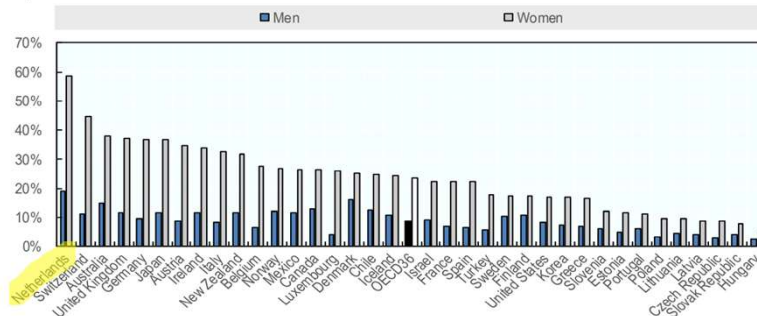
9

Nederland deeltijdland

NL 57% vrouwen en 13% mannen deeltijder

A.2. Share of men and women in part-time employment, 2017
In per cent

Bron: OECD, 2019

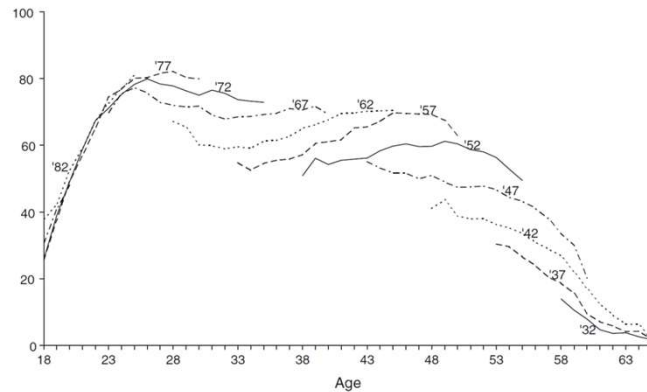
10/24

10

Arbeidsparticipatie NLse vrouwen (1)

Figuur 3. Arbeidsparticipatie van vrouwen (in % op de verticale as) over de levenscyclus (in leeftijd op de horizontale as) voor verschillende generaties*

* Bron: Euwals, R., Knoef, M., Van Vuuren, D. (2011) The trend in female labour force participation: what can be expected for the future? *Empirical Economics*, 40, 729-753.

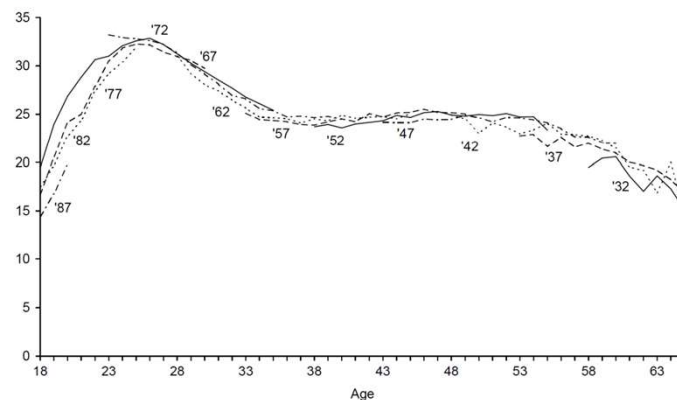
11/24

11

Arbeidsparticipatie NLse vrouwen (2)

Figuur 5. Gemiddeld aantal uren werk over de levenscyclus voor verschillende generaties vrouwen

Bron: Bosch, Deelen en Euwals (2010). Is Part-time Employment Here to Stay? Working Hours of Dutch Women over Successive Generations. *Labour* 24(1).

12/24

12

Voorbeelden

Tonny, 68 jaar, gepensioneerd

Werkte vanaf haar 16^e: eerst in winkels en in de jaren '70 en '80 als tandartsassistent. Ze bouwde nooit pensioen op. "Bij de tandarts was ik gewoon in vaste dienst, fulltime. Maar er werd toen niet over gesproken over pensioen. Het speelde in die tijd niet." Bron: nos.nl

Jenneke, 83 jaar, gepensioneerd

"Toen ik trouwde, kreeg ik eervol ontslag. Daarna heb ik jarenlang niet buitenshuis gewerkt. Toen ik scheidde, had ik niet door dat dit gevolgen had voor mijn pensioenrechten. Pas nadat mijn ex was overleden, ontving ik gedeeltelijk nabestaandenpensioen."

13/24

13

Voorbeelden

Naheeta, 58 jaar

"Toen ik mijn man achterna kwam, was ik al midden dertig. Ik had toen al bijna 20 jaar geen AOW opgebouwd. Doordat ik thuis voor de kinderen zorgde, bouwde ik ook geen eigen pensioen op. We moeten dus straks leven van het pensioen van mijn man. Helaas heeft hij suikerziekte, dus ik denk niet dat hij heel oud wordt. Dan krijg ik alleen nog weduwenpensioen en een beetje AOW."

Sanne, 32 jaar

Mijn man en ik werken allebei evenveel en zijn op huwelijkse voorwaarden getrouwd. ... etc.

14/24

14

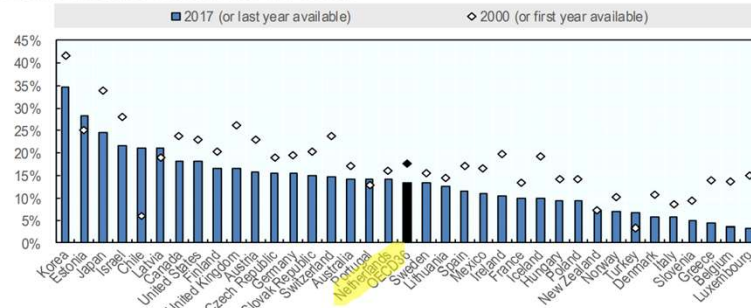
Loonkloof werkt door naar pensioenkloof

Loonkloof is hardnekkig

A.3. Gender wage gap in OECD countries, in 2000 (or first year available) and 2017 (or last year available)

Relative difference between men and women

Bron: OECD, 2019

15/24

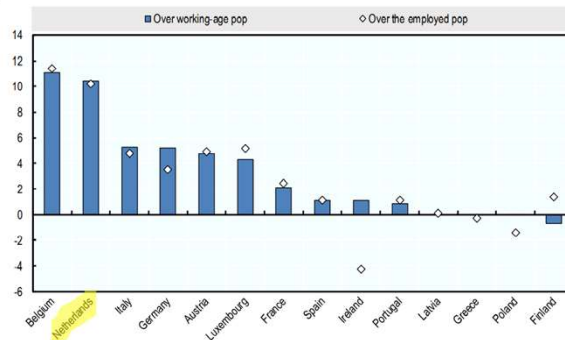
15

Vrouwen hebben minder vaak (genereuze) pensioenregelingen

Figure 2.6. Differences in occupational pension plan coverage of men and women, in selected countries, 2014

In percentage points

Bron: OECD, 2019

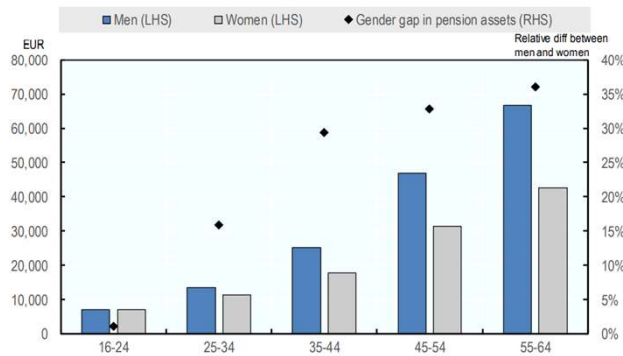
16/24

16

Pensioenkloof ontstaat op jonge leeftijd

Figure 2.9. Average amount of assets in pension plans by gender and age group in selected countries, 2014

Bron: OECD, 2019

17/24

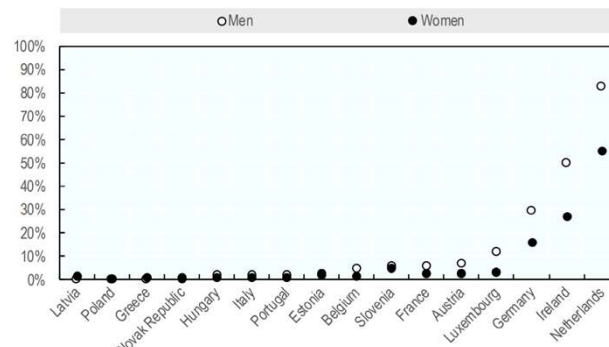
17

Grotere 2^e pijler → effect groter

Figure 2.5. Proportion of individuals aged 65+ receiving a regular private pension income, 2014

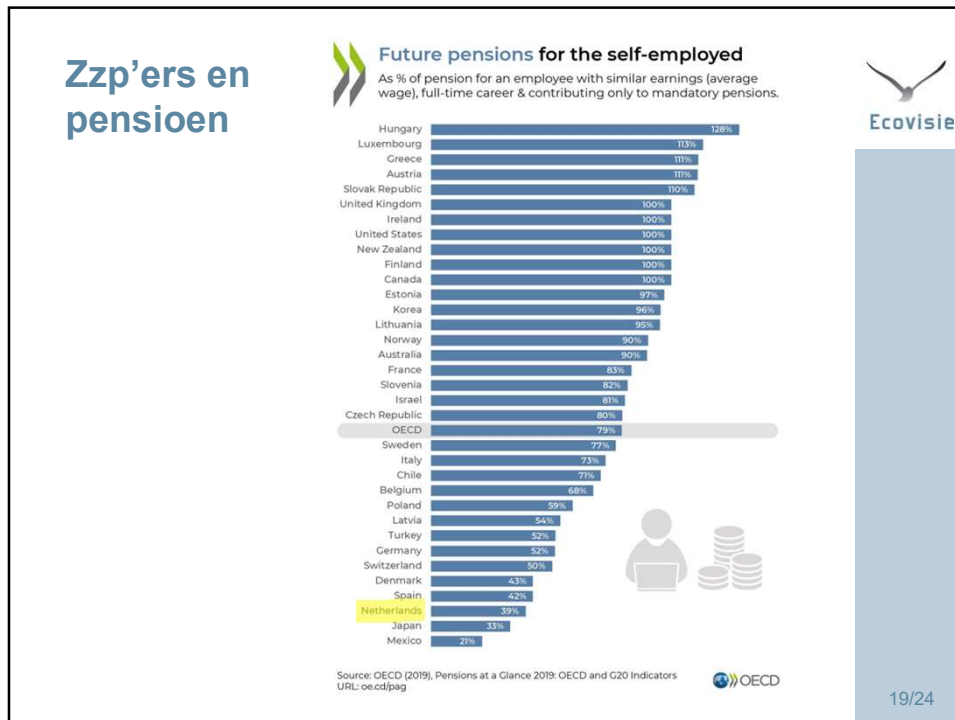
In per cent

Bron: OECD, 2019

18/24

18

19

3 soorten zzp-pensioensituaties

- Vrijwillige zzp'er (de ondernemer)**
 - Meer mannen
 - Pensioenen in orde
- Onvrijwillige zzp'er (de voormalige werknemer)**
 - Meer vrouwen
 - Vaak laagbetaald
 - Weinig pensioen
- Intrinsieke zzp'er (solistisch beroep)**
 - Vrouwen en mannen
 - Vaak laagbetaald (freelance-tarieven)
 - Weinig / geen pensioen

20/24

20

De nieuwe pensioenregelingen

Essentieel anders

- Geen toegezegde uitkering meer, maar ingelegde premie → premie + rendement bepaalt resultaat
- Daardoor wordt premie tijdens jonge leeftijd belangrijker (kan langer renderen)
- In sommige regelingen individuele keuzes voor beleggingsrisico mogelijk
- Pensioenen gaan vaker schommelen, maar worden niet meer gekort
- Onder voorwaarden: vervroegd 10% opnemen toegestaan

21/24

21

Wordt de pensioenkloof kleiner?

- Als loonkloof ook kleiner wordt
- Als vrouwen meer voltijds gaan werken
- Als mannen meer deeltijds gaan werken
- Als vrouwen in gezinsfase blijven doorwerken
- Als de franchise wordt verlaagd *
- Als er betere pensioenregelingen komen in 'vrouwensectoren'
- Als vrouwen beter worden voorgelicht (werkgevers)
- Als vrouwen meer pensioenbewustzijn ontwikkelen

* Emilie Schols-Van Oppen, 2009, *De franchise in pensioenregelingen*, proefschrift UvTilburg

22/24

22

Wat kunnen vrouwen zelf doen?

Financiële geletterdheid verhogen

1. **Kennis**
rekenen met procenten
begrijpen rendement ↔ risico
kleine lettertjes leren lezen
2. **Besef van urgentie**
voor jezelf zorgen; het komt niet vanzelf goed
nu beslissingen nemen voor (verre) toekomst
3. **Zelfvertrouwen**
ook jij kunt geldzaken begrijpen en goed regelen
ga oefenen met iemand die je vertrouwt

23/24

23

Wat kunnen vrouwen zelf doen?

Pensioenbewustzijn verhogen

Stap 1: wat krijg ik later?

Check www.mijnpensioenoverzicht.nl

Vul aan met je andere pensioenpijlers (dia 3)

Stap 2: wat heb ik later nodig?

Inventariseer je uitgaven van nu en later (inflatie!)

Stap 3: hoe overbrug ik het verschil?

Laat je adviseren (bv. www.vofp.nl)

Verhoog je inkomsten & verminder je uitgaven

Ga pensioensparen / -beleggen (bv. bankspaarrekening)

24/24

24